

Realismus ve světové literatuře

2. polovina 19. století

- Typizace postav – na příběhu jednotlivce je zobrazen život určité společenské vrstvy
- Hrdina se v průběhu děje vyvíjí, často přechází z jednoho díla do druhého
- Autor je vypravěčem příběhu, snaží se objektivně zachytit skutečnost
- Autoři si vybírají prostředí středních vrstev společnosti, kritizují nedostatky společnosti – kritický realismus
- Zobrazovanému prostředí se přizpůsobují i výrazové umělecké prostředky – hovorová řeč, slang, nářečí
- Žánrově nejvíce autorům vyhovuje román

Naturalismus

- Krajní směr realismu, používá teorie dědičnosti vlastností, které se částečně mění pod vlivem prostředí a výchovou.
- Autoři zobrazují život nejnižších společenských vrstev
- Za hlavního představitele a teoretika je považován E. Zola.

Francie

Honoré de Balzac [balzak]

- Zprvu píše podprůměrné romány (dobrodružné), neúspěch přičítá špatnému nakladateli. Zakoupil tiskárnu, ve které chtěl vydávat klasiky, ale dostal se dluhů, které splácel svým usilovným psaním. Úmorná práce mu podlomila zdraví a byla příčinou jeho předčasné smrti.
- Dílo tvoří více než 40svazkový nedokončený cyklus **Lidská komedie** - dobový obraz francouzské společnosti, kde jakýkoli cit je považován za slabost a lidské vztahy a mravní hodnoty jsou přepočítávány na peníze.

Šagrénová kůže – kouzelná kůže, která splní svému majiteli jakékoli přání, ale postupně se zmenšuje.

Eugénie Grandetová – příběh dívky, jejíž štěstí a lásku chce otec obětovat kvůli penězům.

Otec Goriot – zachycuje tragiku otcovské lásky schopné obětovat cokoli, aby se dcery dostaly do vznešené společnosti. Goriot, bývalý úspěšný obchodník, nyní žije opuštěný v penzionu. Nevděčné dcery se za něj stydí. O Goriota se stará student Rastignac, který odsuzuje chování dcer, ale pod vlivem uprchlého zločince se mění, vítězí v něm ctižádostivost a touha po kariéře. Goriot umírá v chudobě, sám a opovrhován.

Lesk a bída kurtizán – dobrodružné líčení propojení společenských špiček s podsvětím.

Gustave Flaubert [flobér]

- Svá díla pomalu a pozorně propracovával, stal se mistrem v zobrazování lidských vášní, citových vztahů.
- Nemoc a osamění v něm posilovaly pesimistický pohled na svět. Jedinou hodnotu nacházel v umění.

Paní Bovaryová – psychologický román, příběh romanticky založené ženy, která nenachází uspokojení ve všedním manželství s venkovským lékařem. Chce poznat opravdovou vášeň, uniknout z hlouposti pokrytectví své doby, touží po vzrušujícím životě. Podniká milostná dobrodružství. Její iluze mizí a končí její sebevraždou – otráví se. Její manžel, který nic netušil, je zlomen její tragédií a ztrátou majetku a zanedlouho rovněž umírá.

Bouvard a Pécuchet (Písaři) – nekončeno, pokus zobrazit s **humorem a nadsázkou život dvou snilků a vynálezců, kteří se snaží změnit svět k lepšímu, ale jejich pokusy končí katastroficky.**

Émile Zola

- **Hlavní představitel a teoretik naturalismu**, román by měl být vystavěn na vědeckém základě, autor by měl **nestranně předkládat fakta a charakter postav formovat pouze vlivem prostředí a dědičnosti.**
- **Bojoval za sociální spravedlnost**, obzvláště v románovém cyklu **Tři město**: Lurdy, Řím a Paříž

Rougon-Macquart (Přírodopis a sociální historie jedné rodiny za druhého císařství) – **cyklus 20 experimentálních románů, jejichž postavy jsou determinovány prostředím a dědičností**; s přesností přírodovědce vylíčil klima druhého císařství. Jednotlivé romány zachycují různá sociální prostředí

Zabiják – líčí **zhoubný vliv alkoholu**. Hlavní hrdina je těžce zraněn při pádu ze střechy, nemůže se vrátit ke svému povolání, pokrývač, cítí se zbytečným a propadne alkoholu, postupně mu propadá i jeho manželka, přicházejí o veškerý majetek a jednou záchranou je dcera Nana.

Nana – volné pokračování románu Zabiják, příběh **Nany, která se stala prostitutkou, aby uživila svou rodinu.**

Anglie

Charles Dickens

- Ve svých románech **podal obraz anglického života v 19. století**, ukázal velkoměstský život v Londýně, **útočil na sociální nespravedlnost a na základě vlastních životních zkušeností se často zabýval osudy dětí bez domova a rodiny.**
- Zle nesl otcovy dluhy a jeho vězení, už ve 12 letech pracoval v továrně. Ve svých 24 letech se ocitá na vrcholu své slávy. Věnoval se i herecké práci v ochotnickém divadle. Znamé bylo jeho předčítání příběhů ve formě přednášek.

Oliver Twist – román o životě nešťastného sirotka, **David Copperfield** – román s autobiografickými prvky

Kronika Pickwickova klubu – příhody pana Samuela Pickwicka, zakladatele klubu, a jeho tři přátel, kteří se společně **odjíždějí z Londýna na venkov poznat život**. Prožívají řadu komických a dobrodružných příhod. **Idylický obraz „staré dobré Anglie“ se střídá s vylíčením sociální nespravedlnosti, se zachycením podvodů a vyděračství i s kritikou britského soudnictví.** Poslední cestu podniká pan Pickwick jen se svým výřečným sluhou. Klub zaniká, dva členové se ožení a pan Pickwick se usazuje v novém domě.

Rusko

Nikolaj Vasiljevič Gogol

Revizor – komedie o **lidské hlouposti, podlézavosti a pokrytectví ruské společnosti**. Hlavní hrdina Chlestakov je omylem považován za revizora z Petrohradu, od radních dostává řadu úplatků, aby zamaskovali své prohřešky, Chlestakov úplatky přijímá a rychle odjíždí, neboť má strach z prozrazení, po jeho odjezdu přijíždí pravý revizor a z dopisu, který Chlestakov napsal svému příteli a který si poštovní přečetl, se všichni dozvídají, jak je napálil.

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

- Pracoval na ministerstvu obrany, **věnoval se překladatelské činnosti** (Balzac), pro účast v pokrokovém hnutí **byl odsouzen k smrti, až na popravě byl omilostněn a převezen do vězení na Sibiř**. Tamější pobyt plný utrpení v něm vyvolal ztrátu víry v lepší uspořádání společnosti. Po propuštění **odchází do ciziny, kde se věnuje literární práci, po návratu do vlasti se věnuje novinářské činnosti.**

- Je považován za jednoho ze zakladatelů **psychologického románu**.

Zločin a trest – román, hlavní **hrdina** je student Raskolnikov, který se **rozhodne zavraždit stařenu**, zabývají se lichvou, chce tak získat peníze, které **potřebuje na studium**, stařena všem ubližuje, student přesvědčí sám sebe, že pro nikoho nemá cenu a že ji všichni nenávidí. K vraždě se připlete i stařenina sestra, kterou musí Raskolnikov rovněž zabít. **Svůj zločin se nepřipouští, není dopaden, ale po čase, zásluhou přítelkyně Soni, si uvědomuje hrůznost svého činu a jde se sám udat**. Je odsouzen k trestu, který si vykonává na Sibiři, kam ho doprovází i Soňa.

- **Problematika zločinu a trestu je autorovým oblíbeným tématem. Dochází k názoru, že největším trestem pro člověka je jeho špatné svědomí a doživotní výčitky.**

Bratři Karamazovi – drama zpracovávající **tématiku otcovraždy** a následného hledání viníka mezi syny. Jednotliví synové jsou zcela odlišní a každý vyznává jiné ideály, po vraždě otce své názory postupně mění, někteří se uchylují k víře v boha, jiní do svého nitra. **Vrahem je nevlastní syn, který chtěl svým činem dokázat neexistenci spravedlnosti a boha. Potrestá jej svědomí a spáchá sebevraždu.**

Zápisky z mrtvého domu – deníková próza inspirovaná **pobytem ve vězení a ve vyhnanství. Lev Nikolajevič Tolstoj**

- Pocházel ze staré šlechtické rodiny, byl **ovlivněn myšlenkami osvícenství, snažil se žít v souladu s přírodou**, proto opouští Moskvu a žije na venkově, kde se **snaží zlepšit podmínky života nevolníků, snaží se je i vzdělávat**. Zabýval se i pedagogikou. Ve svých dílech se zaměřil na vykreslení osobnosti hrdinů, pravdivé zobrazení doby, ve které žili a vliv historických událostí na životy těchto lidí.

Vojna a mír – 4 dílný román, ukazuje **osudy ruské společnosti na počátku 19. stol. na pozadí evropských dějin**. Zabývá se rodinným životem hrdinů románu – rodinou Rostovových, Bolkonských a Pierra Bezuchova, **příběhy hrdinů se propojují s jednáním historických postav – Napoleon, car Alexandr, Kutuzov, s vyličením historických událostí (bitvu u Slavkova, tažení do Ruska, bitva u Borodina, požár Moskvy) a s politickými úvahami.**

Anna Karenina – psychologický román, osudy hlavní **hrdinky, která se tragicky zamiluje do mladého důstojníka, opouští svého manžela, ale nedokáže opustit své dítě. Její milenec ji jen využije, ale nechce se vázat a Annu opouští, ta ztrácí poslední smysl života a spáchá skokem pod vlak sebevraždu.**

Polsko

Henryk Sienkiewicz

- Pocházel ze zchudlé šlechtické rodiny, pobýval v Americe, obdivoval tamější technický pokrok, ale kritizoval společenské poměry.
- Získal Nobelovu cenu za literaturu, velký ohlas měly **jeho historická díla, která měla sloužit k posílení národního sebevědomí.**

Quo vadis – román o životě a **pronásledování prvních křesťanů za římského císaře Nera**

Křižáci – zobrazuje **boj Poláků proti řádu německých rytířů a jejich konečnou porážku v bitvě u Grunwaldu v roce 1410 (Žižka)**

USA

Mark Twain

- Vykonával řadu povolání, především novinář a humorista, procestoval USA, Středomoří, Německo, cesta kolem světa

Dobrodružství Toma Sawyera, Dobrodružství Huckleberryho Finna – dětské hrdinové, **kritický pohled na Ameriku, hovorový jazyk, čerpá ze zážitků z dětství.**